

Armlengdes-prinsippet

Av Per Mangset, seniorforsker/professor emeritus, Telemarksforskning, Bø, Norge. Innledning i kulturutvalget, Danmarks folketing, 22. februar, 2017.

Armlengdes-prinsippet

Hva menes med «armlengdes-prinsippet»?

- «Kulturpolitikens grunnlov»?
- Arts Council of Great Britain (1945/46) og John Maynard Keynes
- Bakgrunn: Liberal tradisjon + «arven» fra fascismen og kommunismen
- Et entydig prinsipp? Heller en kontinuerlig «dimensjon» mellom kunstnerisk autonomi og politisk styring – og/eller «et kamp- og diskusjonsfelt» (Langsted)
- Armlengdes-prinsipp på to nivåer:
 1. Politiske myndigheter skal ikke gripe inn i spesifikke kunstneriske valg
 2. Fordeling av offentlige midler til kultur bør delegeres til et (eller flere) halvoffentlige ekspertorgan («arts council», kulturråd) på en armlengdes avstand fra politiske myndigheter

Armlengdes-prinsippet

Hvor reelt uavhengige og ubestikkelige kulturrådsmedlemmer?

- «Et håndledds avstand» (R Williams) – faren for at «kultureliten» i kulturrådet står den politiske herskerklassen for nær
- Rådsmedlemmer oppnevnt av kunstnerorganisasjoner (jf. «selvforvaltning»). Snarere *korporativ* organisering enn armlengde, ifølge den britiske tradisjonen: Medlemmer av Arts Council ble valgt ut ifra «their personal standing in public life or the arts, not as nominees of other organizations», ifølge Ridley 1987:237). - Hutchinson (1982:37) avfeide et forslag om interessegrupperepresentasjon i “the Arts Council” som: “a fundamental departure from a principle which the Council has hitherto adopted in its own appointments, and which has been followed by successive Ministers in appointments to the Council – that members should be free from ties to appointing bodies».

Armlengdes-prinsippet

Eksempler på utfordringer – fra flere land:

1) Politikerne overprøver Kulturrådets kunstneriske skjønn. Om «Oslo Danse Ensemble»

Trond Giske (Aps kulturpolitiske talsmann, 2001): «Jeg tror Kulturrådet gjør lurt i å forholde seg til at de ikke er en stat i staten. De er nødt til å forholde seg til de kulturpolitiske føringer som ligger både fra kulturdepartementet og Stortinget».

Armlengdes-prinsippet

2) Statens kunstnerstipend – et korporativt organ?

Statens kunstnerstipend er et relativt selvstendig organ under Norsk kulturråd, som fordeler individuelle stipendier og garantiinntekter til norske kunstnere (parallell til svenske «Konstnärsnämnden»).

Fagutvalgene som reelt bestemmer hvem som skal få/ikke få stipend, er oppnevnt av kunstnerorganisasjonene. Dette er en korporativ organisering som – etter mitt syn – er i motstrid med armlengdes-prinsippet (parallell til korporativ organisering i andre deler av nordisk samfunnsliv, for eksempel landbruket).

Armlengdes-prinsippet

3) Fransk kulturpolitikk uten mye armlengde

- Fravær av kulturråd
- Kulturministre og presidenter griper direkte inn i kunstneriske beslutninger (Mitterand og pyramiden i Louvre, Chirac og Musée Branly mm. «Monarkistisk kulturpolitikk»).

Armlengdes-prinsippet

4) «Direktorisering» av Norsk kulturråd?

1. Overføring av støtte til spesifikke statsstyrte tiltak til Kulturrådet (post 74)
2. Overføring av tilsyns- og tiltakssaker på bibliotek-, arkiv- og museumssaker til Kulturrådet (2013). Direktorisering – uten armlengde?

Armlengdes-prinsippet

5) Økt mål- og resultatstyring utfordrer armlengdes-prinsippet, i Norge og Storbritannia

- Hvor spesifikke kan mål- og resultatkrav i tildelingsbrevene være?
- Pålegg/tilråding i norske tildelingsbrev om å markere grunnlovsjubileet (2014) og mangfold/inkludering i kulturinstitusjonenes programmering. Stor diskusjon mellom blå og røde partier våren 2012.
- Omfattende og detaljerte føringer i britiske tildelingsbrev – både fra departement til «Arts Council» og fra «Arts Council» til institusjonene. Langt mer spesifiserte krav enn i Norge. Innskrenking av armlengde?